

Vår verksamhet 2008–2009

Länsstyrelsen i Västra Götalands län

Vår verksamhet 2008 – 2009

Länsstyrelsen i Västra Götalands län

Med sikte på 2012 – för det hållbara samhället. <i>Landshövding Lars Bäckström</i>	2
Fler ska lockas ut i naturen	4
Sveriges första marina nationalpark	5
Regional strategi ska ge mer förnybar energi	6
Energi på höjden – samarbete på tvären	7
Låg vattennivå i Vänern ska minska risken för översvämning	8
Anpassade åtgärder för bättre havsmiljö	10
Plan för god vattenstatus på gång	11
Landsbygdsturism ett sätt att ta sig ur krisen	12
Både katter och kor kontrolleras av Länsstyrelsen	14
Mänskliga rättigheter – en naturlig del i Länsstyrelsens vardag	15
Bred samverkan i arbetet mot våld i nära relationer	16
Tillstånd för tävling på väg	18
Länsstyrelsen – en myndighet i takt med tiden. <i>Länsöverdirektör Göran Bengtsson</i>	18
Länsstyrelsen 2008 i siffror	20

Med sikte på 2012 – för det hållbara samhället

2008 var mitt första år som landshövding i Västra Götalands län. Det blev ett år med många positiva möten och händelser. 2008 var också det år då den globala finanskrisen slog mot vårt län och inte minst mot bilindustrin. Men mitt i krisen har det blivit än tydligare vilken god samarbetsanda och hur många framtidsmöjligheter vi har i Västra Götaland.

Den här skriften redovisar några händelser från 2008, men framför allt satsningar för 2009 och framtiden.

En poet skrev en gång, ”Det är ont om Jordklot”. Det är sant och klimatfrågan gör det viktigare än någonsin att arbeta brett och internationellt. Under 2009 kommer världens ledare att träffas i Köpenhamn för att följa upp Kyotoprotokollet. För oss gäller det att tänka globalt och agera lokalt.

Länsstyrelsen har en viktig roll i arbetet för att skapa ett hållbart samhälle. Vi står för samverkan och helhetssyn. I arbetet för det ekologiskt hållbara samhället ska Länsstyrelsen verka för att nå de miljömål som riksdag, regering och vi på länsnivå har satt upp. Vi ska genomföra EU:s vattendirektiv. Vi ska utveckla de gröna näringarna för en levande landsbygd inte minst genom en effektiv hantering av EU-stöden.

2008 tog Länsstyrelsen fram en plan för energi- och klimatomställningen i länet. Under 2009 måste vi gå från ord till handling. Regeringens nya klimatpolitik ställer oss inför nya utmaningar och mål. Vi ska göra allt för att nå målen och göra det tillsammans med Västra Götalandsregionen, kommuner och näringsliv. Arbetet måste också ha ett socialt perspektiv, där samhällsplaneringen säkerställer boendemiljöer och offentliga miljöer som är trygga, jämställda och tillgängliga för alla.

En av Länsstyrelsens viktigaste uppgifter är att verka

för integration och jämställdhet. Vi har nått positiva resultat men mycket återstår att göra. Under det kommande året kommer vi att ta flera initiativ för att samla och sprida goda erfarenheter av lyckade satsningar. Vi ska bidra till ett samhälle som ser varje människa som en tillgång.

Som landshövding är jag ordförande i arbetsgruppen mot ekonomisk brottslighet. Arbetet mot den organiserade brottsligheten är en viktig uppgift och går hand i hand med kampen mot trafficking och våld i nära relationer. En ny uppgift 2009 är att ta fram metoder för att motverka penningtvätt.

Under 2009 fortsätter uppdraget att samordna insatserna för att möta effekterna av finanskrisen för industrin och sysselsättningen. Jag och Kent Johansson har redovisat många förslag. Regeringen har också vidtagit en rad åtgärder. Men vi vet också att mycket återstår att göra innan vi kommit ur krisen.

Trots problemen är jag optimist. Den samverkansanda som finns i Västra Götaland mellan företag, fackföreningar, folkvalda och fakulteter ger unika möjligheter till framgång. Den miljöomställning samhället står inför kommer att kräva stora investeringar och ge många nya jobb. Göteborg och Västra Götaland är norra Europas ledande knut-

Greklands president Karolos Papoulias gjorde ett statsbesök i Sverige i maj. En av dagarna förlades till Göteborg, där landshövdingen var värd, bland annat för en lunch på residenset. Dessutom fick Volvo Personvagnar, Röhsska museet och Grekiska föreningen besök. Foto Per-Anders Hurtigh

punkt för transporter på både vatten, väg och järnväg. Det finns också stora utvecklingsmöjligheter i länets livsmedelsindustri, inte minst närproducerad, ekologisk mat. Vi är framgångsrika inom biokemi, design och mode, och informatik. Länet har unika natur- och kulturmiljöer och ett rikt kulturarv, som underlag för en växande besöksnäring, inte minst som en del i landsbygdsutvecklingen.

Foto Anders Wejrot

Alla vi, i Länsstyrelsen Västra Götalands län, kommer att göra allt vi kan, för att främja och utveckla länets alla möjligheter.

*Lars Bäckström
Landshövding*

Länsstyrelsen i Västra Götalands län formulerade 2008 en vision med sikte på 2012:

Länsstyrelsen – för det hållbara samhället

- Vi samordnar och driver statens insatser i Västra Götalands län
- Vi bidrar till trygghet för den enskilde medborgaren
- Vi står för rättsäkerhet, effektivitet, samarbete och helhetssyn

Kosterhavet i norra Bohuslän blir Sveriges 29:e nationalpark och den allra första marina nationalparken.

Foto Per Klaesson

Fler ska lockas ut i naturen

Naturens år 2009 uppmärksammas i Västra Götaland med en mängd olika aktiviteter. Det är allt från guidningar i naturreservaten till äppledagar och svamputflykter.

– Vi hoppas kunna nå nya grupper så att Naturens år inte bara blir något för de redan frälsta, säger Anita Bergstedt-Söderström, biträdande naturvårdsdirektör.

Bakgrunden till att just 2009 utsetts till Naturens år i hela Sverige är att vi kan fira tre hundraårsjubileer. Det är 100

år sedan Sverige fick sin första naturvårdslagstiftning, som den första nationalparken invigdes och som Naturskyddsföreningen bildades.

Många av de aktiviteter som äger rum under året ingår i Länsstyrelsens och Västkoststiftelsens vanliga utbud av aktiviteter vid till exempel Hornborgasjön och natur-

reservaten. Till det kommer extra arrangemang och andra aktörers aktiviteter som också ingår i Naturens år.

Tanken med Naturens år är att under-

”

Det vore roligt om fler tog chansen att upptäcka naturen och vilka möjligheter vi har att fritt röra oss i den.

lätta för en bred allmänhet att komma ut i naturen och upptäcka de miljöer som är speciella eller unika för vårt land.

– Det vore roligt om fler tog chansen att upptäcka naturen och vilka möjligheter vi har att fritt röra oss i den. Många som är födda utanför Sverige är inte vana vid allemansrätt och att det faktiskt är tillåtet att gå in i skogen, inte bara gå längs vägarna, säger Anita Bergstedt-Söderström.

Aktiviteterna under Naturens år annonseras på webbplatserna www.naturensar.se samt på www.lansstyrelsen.se/vastragotaland.

Anita Bergstedt-Söderström, biträdande naturvårdsdirektör

Många lokala företrädare blev involverade och så har det varit genom hela processen.

Sveriges första marina nationalpark

Den 9/9 2009 invigs Sveriges 29:e nationalpark – Kosterhavet. Den blir dessutom den första marina nationalparken med sitt säregna liv av kosterpiprensare, fotbollssvampar och armfotingar – och Sveriges enda levande korallrev.

Redan i slutet av 1980-talet fanns Kosterhavet med i den svenska nationalparksplanen, men då var de boende på Kosteröarna mycket negativt inställda till idén.

I samband med att Länsstyrelsen i början av 2000-talet såg över naturreservatet fick man frågan från de boende om det vore möjligt att utreda frågan om att bilda nationalpark.

– Det hade blivit ett så starkt tryck på öarna i hela arkipelagen med mycket besökare så de kände att de höll på att förlora kontrollen, berättar Lena Tingström, som är naturvårdshandläggare och biolog vid Länsstyrelsens naturvårdsenhet.

En förstudie påbörjades och samtidigt startades ett lokalt naturvårdsprojekt. Många lokala företrädare blev involverade och så har det varit genom hela processen. Många frågor har behövt redas ut och det har varit viktigt att alla berörda har fått komma till tals via olika grupper.

I en nationalpark ägs all mark av staten. Därför påbörjades ett omfattande arbete att förvärva mark som ingick i samfälligheter. Det var rena detektivarbetet att spåra alla de som ibland inte ens visste om att de ägde en bråkdel av en ö i Kosterhavet.

– Men nu är det mesta klart och alla köp har gått igenom. Dessutom har en stor marinbiologisk dokumentation gjorts, havsdjupet har mätts med raffinerade metoder och inventeringar har gjorts både till havs och på land. Området är det mest artrika i hela landet, bland annat tack vare de djupa havsströmmarna som bär med sig salt,

kallt och syrerikt vatten från kontinentalsockeln, säger Lena Tingström.

Fiske, sjöfågeljakt och tältning är några av de frågor som har stötts och blötts under åren.

– Först föreslog vi att det skulle vara tältningsförbud på alla utom vissa anvisade öar och det blev ramaskri från kajakpaddlarna. Då föreslog vi samma regler som för naturhamnarna, det vill säga att två övernattningar är tillåtna. Men då reagerade befolkningen som ville ha en hårdare reglering, berättar Lena Tingström.

Kompromissen, som den ser ut i dag, blev att man inte får tälta mellan 1 juli och 15 augusti på vissa öar.

Hela nationalparksområdet är cirka 370 kvadratkilometer och gränsar dessutom till en blivande norsk nationalpark, Ytre Hvaler.

– Vi upptäckte under hand att de arbetade med ett liknande projekt i Norge. Först trodde vi att de skulle bli klara tidigare, men nu planerar vi en gemensam invigning.

Till dess ska en av entréerna till nationalparken vara klar, den där Kosterbåtarna lägger till i Strömstad. Ytterligare entréer ska byggas på Resö, Rossö och Tjärnö/Saltö. Dessutom planeras en entré vid det Naturum som ska byggas på Sydkoster.

Det har varit mycket arbete för Lena Tingström och hennes kollegor fram till invigningen, men hon betonar att det har varit väldigt roligt!

– Jag kommer nog aldrig mer att få jobba med bildandet av en nationalpark!

Lena Tingström,
naturvårds-
handläggare/biolog

Regional strategi ska ge mer förnybar energi

En regional strategi för att minska utsläppen av växthusgaser ska hjälpa till att både ställa om energisystemet och stärka länets konkurrenskraft.

– Fokus ligger på bostäder, industri och transporter. Det är de områden som har störst betydelse för energianvändningen och som kan påverkas på regional nivå, säger Tore Carlsson, energisamordnare vid Länsstyrelsen.

Arbetet med strategin har bedrivits i nära samverkan med Västra Götalandsregionen. Energi- och klimatstrategin är en del i alla länsstyrelsers uppdrag att samordna och driva på det statliga klimat- och energiarbetet för en hållbar utveckling. Innehållet i strategin ska nu utvecklas och konkretiseras i samverkan med ännu fler aktörer i länet.

Ett syfte med klimat- och energistrategin är att öka andelen förnybar energi, där vindkraft är en väsentlig del. I strategin konstateras också att det

i vindkraft finns en stor potential för att utveckla och tillverka vindkraftverk i Sverige. I Västsverige finns både produktions-

mässig infrastruktur och kompetens. Västra Götalandsregionen har initierat ett samarbetsprojekt med industriföretag för att stödja utvecklingen av vindkraftindustrin i Västsverige, med stöd från Energimyndigheten.

Tore Carlsson,
energisamordnare

Nästan 150 meter höga och ofta placerade på "jungfrulig mark" dyker de upp i landskapet här och var. Men placeringen av vindkraftverk är sannerligen ingen slump. Varje anläggning har noga prövats ur alla möjliga aspekter.

I Västra Götaland finns nu cirka 250 vindkraftverk i drift. Mellan åren 2004 och 2007 ökade antalet med 30 procent, samtidigt som effekten ökade med 70 procent. Vindkraftverken blir alltså inte bara fler, de blir också allt större och mer effektiva.

– Det är en bransch som expanderar starkt och tekniken utvecklas hela tiden, säger Jörgen Hammarström, biträdande miljöskyddsdirektör.

Det är miljöskyddsmyndigheten som handlägger alla ansökningar och Länsstyrelsens miljöprövningsdelegation som beslutar om tillstånd för att få bygga större anläggningar med vindkraftverk. Det är anläggningar som har en sammanlagd utteffekt på mer än 25 megawatt (MW), vilket brukar handla om 8–9 vindkraftverk. Mindre anläggningar kan respektive kommun besluta om, men det är Länsstyrelsen som prövar överklagade kommunala beslut.

Tillståndsprocessen blir lång eftersom den ofta är kantad av överklaganden.

– Vindkraftverk miljöprövas på samma sätt som annan industri. Det upplevs som särskilt störande av närboende med höga vindkraftverk i ett område där det tidigare inte funnits industriell verksamhet, konstaterar Jörgen Hammarström.

I många fall är motståndet starkt och uttrycket "gärna vindkraft, men inte just här" är vanligt. Buller, skugga, friluftsvärden, kulturvärden i miljön, värdet på fastigheter, och fåglar som kan skadas är återkommande argument.

Miljöskyddsmyndigheten handlägger vindkraftärendena inom Länsstyrelsen, men många andra enheter involveras. Det handlar om naturvård, kulturmiljö, vattenvård, landsbygds- och samhällsbyggnadsfrågor.

– Länsstyrelsen gör alltså en helhetsbedömning, utifrån en mängd olika perspektiv, om en plats är lämplig för vindkraft, säger Jörgen Hammarström.

Det är inte alltid lätt att föreställa sig hur landskapet kan komma att gestalta sig när de stora vindkraftverken väl är på plats. Men med hjälp av en digital VR-modell (virtual

Skörstorpsverken i Falköpings kommun med Hökensås i bakgrunden.

Foto Sara Wallemyr, Eolus Vind AB

Energi på höjden – samarbete på tvären

reality) kan det gå. Länsstyrelsens kulturmiljöenhet har tillsammans med bland annat Tanums kommun tagit fram en modell över hur befintliga och möjliga vindkraftverk kan uppfattas i anslutning till världsarvets unika kulturhistoriska värden.

– Genom att visualisera hur vindkraftverken rör sig får man en helt annan effekt och möjlighet att bedöma hur landskapet påverkas, säger Lisa Ragnarsson, antikvarie vid kulturmiljöenheten.

Rörelser och förändringar är lätta att göra i en digital modell och flexibiliteten underlättar analyserna.

– Vi hoppas kunna fortsätta med ett liknande projekt tillsammans med Falköpings kommun, där metoden skulle kunna testas i ett helt annat slags landskap med andra förutsättningar och värden, säger Lisa Ragnarsson.

Västgötaslätten är ett mycket intressant område för vindkraftbyggarna. Det blåser bra, finns vägar och är relativt lätt att bygga fundament. Älvsborg börjar också bli intressant eftersom vindkraftverken nu är så höga. De kommer tillräckligt högt med bra vindenergi och minskad risk för

turbulens som annars kan förekomma i skogsmark.

– Ett problem är att utbyggnaden av elnätet inte hinner med. Att ordna anslutning till stamnätet är en process i sig, säger Jörgen Hammarström.

Mellan 50 och 60 ärenden är aktuella på Länsstyrelsen för närvarande. Ett 20-tal är i skedet att Länsstyrelsens miljöprövningsdelegation efterhand kan fatta beslut.

– Sammanlagt handlar det om cirka 800 vindkraftverk som "ligger i pipe-line". Om alla dessa blir verklighet skulle de bidra med 3,5–4 terrawattimmar (TWh) per år. Till det kommer de vindkraftverk som kommunerna handlägger. Så vi är långt framme när det gäller att bidra till de 30 terrawattimmar vindel som föreslås bli regeringens mål till 2020, säger Jörgen Hammarström.

Jörgen Hammarström,
biträdande
miljöskyddsdirektör

Lisa Ragnarsson,
antikvarie

Låg vattennivå i Vänern ska minska risken för översvämning

Varje torsdag fastställs hur mycket vatten som ska tappas ur Vänern de kommande sju dagarna. På så sätt minskar risken för att Vänern svämmar över.

Dessutom utnyttjas Vattenfalls turbiner i kraftstationerna på ett mer effektivt sätt.

Översvämningarna vintern 2000/2001 satte fokus på vilka svåra konsekvenser som ett högt vattenstånd får för bebyggelse, sjöfart, industrier och annan verksamhet runt Vänern och utefter Göta älv. Fem år senare var vatten-

nivåerna på väg mot nya rekordnivåer och något måste göras akut.

– En första åtgärd var att regeringen uppdrog åt Länsstyrelsen att komma överens med Vattenfall om en ny tappningsstrategi. Den går ut på att tappa i förväg för att på så sätt hålla en relativt jämn vattennivå i Vänern. Målet är att uppnå en buffert på cirka 40 cm. Allt inom den mer än 70 år gamla vattendomens bestämmelser, säger Lennart Olofsson, säkerhetsdirektör vid Länsstyrelsen.

Klimat- och sårbarhetsutredningen (SOU 2007:60)

Trollhättefallen

Foto Hans Blomberg

Vänerns yta hålls på en något lägre nivå och tappningen balanseras mot tillrinningen. Härigenom skapas en buffert på upp till 40 cm som kan utnyttjas om vattenståndet skulle stiga till onormalt höga nivåer.

hade kommit till liknande slutsatser. Tappningsstrategin för Vänern behövde ändras, både för att sänka de högsta nivåerna i Vänern och för att de största tappningarna genom Göta älv skulle bli färre.

I **Samverkan med SMHI** gjordes ett antal simuleringar för att komma fram till på vilket sätt vattennivån i Vänern kan regleras med tanke på både Vattenfalls elproduktion, dammsäkerheten vid Vargön och sjöfartens behov av säkra farleder.

Resultatet blev en överenskommelse mellan Länsstyrelsen och Vattenfall AB om en så kallad tappningsställare för Vänern som startade under sommaren 2008. Parametrarna är vattenståndet i Vänern och en åtta veckors prognos för tillrinningen till Vänern som görs av SMHI. I praktiken innebär det att Vänerns yta hålls på en något lägre nivå och att tappningen balanseras mot tillrinningen. På så sätt skapas en buffert på upp till 40 cm som kan utnyttjas om vattenståndet skulle stiga till onormalt höga nivåer.

– Vi har under året kunnat se lite lägre nivå på kanske 15 cm mot tidigare. Det finns en risk för att strandängar, fiske och fågelliv påverkas, men det kanske är ett pris vi måste betala för att inte drabbas av större skador, säger Lennart Olofsson och påpekar att överenskommelsen ska följas upp och utvärderas. Både Länsstyrelsen, Naturvårdsverket och Sjöfartsverket kommer att följa utvecklingen. Avtalet om strategin gäller till och med 2012.

Tappningsstrategin är dock bara en kortsiktig lösning. På längre sikt behövs betydligt fler åtgärder, särskilt om man tittar på de klimatteffekter som forskarna räknar med. Då kan Vänerns vattenstånd stiga en bra bit över de kritiska 46 metrarna, Göta älv riskerar att få ta emot långt mycket mer vatten än vad älvbrinken tål samtidigt som havsvattennivån stiger.

Några som tittar på mer långsiktiga lösningar är SAWA-projektet, som handlar om att minska riskerna för översvämningar i perspektivet av klimatförändringen. SAWA är ett Interreg IVB-projekt där Sverige deltar tillsammans med Norge, Nederländerna, Skottland och Tyskland. De svenska aktörerna är bland andra Länsstyrelserna i Västra Götaland och Värmland som deltar med var sitt pilotprojekt – Lidköping och Karlstad.

– Syftet med projektet är att höja medvetenheten om klimat- och översvämningensriskerna, säger Susanna Hogdin, länsmiljöingenjör vid vattenvårdsenheten.

Utgångspunkten för projektet är EG:s översvämningdirektiv och att föra ner det på lokal nivå. Det handlar om att identifiera riskområden och vilka skador som kan uppstå, ta fram kartor och en riskhanteringsplan för hur skador kan förebyggas och även åtgärdas akut. I direktivet talas om lokala, inte så storskaliga lösningar. Exempel på en lokal anpassningsåtgärd kan vara invallning av byggnader i särskilt utsatta områden.

Lennart Olofsson,
säkerhets-
direktör

Susanna Hogdin,
länsmiljöingenjör

– Vi vet redan att avloppsreningsverket i Lidköping ligger illa till vid stora översvämningar liksom vissa planerade bostadsområden, säger Susanna Hogdin.

Våren 2010 ska den första delen i av projektets resultat ställas ut. Året efter ska det vara avslutat.

Anpassade åtgärder för bättre havsmiljö

Rätt insatser för varje havsvik gör större nytta än generella insatser för ett helt hav.

Ett steg på vägen är att hjälpa kustkommunerna att få ordning på enskilda avlopp som letar sig ut i havet.

”Minska övergödningen i havet.” Det är ett övergripande budskap från regeringen till länsstyrelserna.

– Vi har under 2007 och 2008 haft fyra regeringsuppdrag inom regeringens havsmiljösatsning, som handlar om att hitta åtgärder för att förbättra havsmiljön och inriktningen är att minska övergödningen, säger Karin Pettersson, biträdande vattenvårdsdirektör.

Under 2009 går detta arbete in i en ny fas där åtgärderna ska konkretiseras ytterligare. Under 2010 och 2011 ska statsbidrag betalas ut till kommuner och ideella organisationer för lokala vattenvårdsprojekt, med syftet att minska övergödningen av havet.

Uppdragen har fyra huvudrubriker:

- Finn de områden som göder havet mest.
- Restaurera övergödda havsvikar.
- Minska påverkan från enskilda avlopp.
- Skapa våtmarker på rätt plats.

Sedan 1990-talet har stora insatser gjorts för att minska utsläppen av näringsämnen från industrier och större reningsverk, men utsläppen från de diffusa källorna har inte minskat i lika stor utsträckning.

Karin Pettersson,
biträdande
vattenvårds-
direktör

På Båtmässan i Göteborg presenterade Länsstyrelsen bland annat arbetet med att förbättra havsmiljön och vattenkvaliteten.

– Genom fallstudier kan vi se att det behövs olika insatser beroende på områdets förutsättningar, säger Karin Pettersson.

En viktig del har därför varit att anpassa förslagen till åtgärder efter respektive område och jobba i olika nivåer eller skalor. Enskilda avlopp kan vara en orsak till att en mindre vik växer igen, men påverkar inte hela Skagerrak så mycket.

I en gemensam rapport, Renare avlopp ger friskare hav, konstaterar länsstyrelserna i Västra Götaland, Stockholm och Skåne att ”Det är viktigt att prioritera så att avloppen i de mest utsatta områdena åtgärdas först. Stor skillnad finns vad gäller olika recipienters känslighet för avloppsutsläpp”.

I några projekt har kommunerna fått ekonomiskt stöd för att inventera hur avloppen ser ut i mindre avrinningsområden.

Om utsläppen av näringsämnen i en havsvik minskar kan den ändå behöva lite hjälp på traven för att påskynda återhämtningen. En vägbank kan till exempel öppnas upp för att förbättra vattencirkulationen.

– Det finns också förslag på pilotprojekt för att försöka återskapa ålgräsängar i områden där det funnits tidigare. Det blir i så fall första gången det prövas i Sverige, säger Karin Pettersson.

Plan för god vattenstatus på gång

Nästan hälften av alla sjöar och vattendrag i västra Sverige uppfyller inte kraven på god vattenstatus. För kusten är läget ännu värre.

– Förvånande är betydelsen av vår fysiska hantering av vattnet, med dammar, kanaler och utdikning – att den har påverkat ekosystemen i grunden, konstaterar Björn Sjöberg, vattenvårdsdirektör.

Under 2007 och 2008 har samtliga cirka 4 000 så kallade vattenförekomster i Västerhavets vattendistrikt, där Västra Götaland ingår, analyserats. I början av 2009 var ett förslag till åtgärdsprogram klart att skickas ut på en mycket bred remiss. I december ska åtgärdsprogrammet fastställas och resultera i en handlingsplan med sikte på att nå målet ”god vattenstatus” 2015.

– Åtgärdsförslagen riktar sig till myndigheter och kommuner, inte till företag eller privatpersoner. Förslagen handlar bland annat om hur vi från vattenmyndigheterna tycker att de ska prioritera. Exempelvis kan strukturstöd för våtmarker användas mer effektivt, i de områden där de gör mest nytta, säger Björn Sjöberg.

Han tycker det är förvånande att problemen i vattendrag och sjöar är så stora. Det handlar både om tillgång, kvalitet och situationen för växter och djur.

– Dessutom anar jag att vi står inför nya problem med

nya kemikalier, till exempel impregneringsmedel i kläder och läkemedelsrester. Effekterna av dessa känner vi ännu inte till.

Samtidigt innebär kartläggningen att möjligheten att systematiskt jobba både förebyggande och med åtgärder ökat. Med den kunskapen i botten går det att sätta in åtgärderna där de gör mest nytta.

– Vi måste också fortsätta att arbeta i bred samverkan och få acceptans för åtgärderna, annars kommer vi inte att lyckas.

Än så länge är det inte klart hur åtgärderna ska finansieras eller hur politikerna vill prioritera. En statlig utredning tittar också på hur dagens bestämmelser behöver ändras eller kompletteras. Att ställa nya krav på ägaren till en damm, som kan luta sig mot en mycket gammal vattendom, är svårt.

– Vi ligger exempelvis långt efter övriga Europa när det gäller krav på kraftindustrin. Många länder har tidsbegränsade tillstånd som omprövas. Tillstånden för vår kraftindustri löper och de har lägre krav på sig än miljöfarlig industri, trots att deras miljöpåverkan är stor, säger Björn Sjöberg.

*Björn Sjöberg,
vattenvårdsdirektör*

Landsbygdsturism ett sätt att ta sig ur krisen

”Bed and box”, ekoturism och exklusivt boende blir allt vanligare på landsbygden i Västra Götaland.

Satsningarna på turism och besökare från både när och fjärran ökar och idéer saknas inte.

En bidragande orsak till den expanderande turistnäringen är möjligheten att söka stöd genom landsbygdsprogrammet. Numera kan nämligen alla, inte bara jordbruksföretag, söka ekonomiskt stöd för att utveckla sin verksamhet.

Den största delen, nästan 100 miljoner per år, går fortfarande till lantbruket. Men runt 10 miljoner går till turism, ungefär lika mycket till mikroföretag och till lantbruksföretag som startar annan verksamhet.

Hästverksamhet är prioriterat inom de tre stödområdena turism, mikroföretag och diversifiering.

– ”Bed and box” är en ny trend som uppstått de senaste åren. Du kan alltså ta med din häst på semestern, säger Eva Olsson, verksamhetsledare vid Lantbruksenheten i Borås.

Länsstyrelsen får in många ansökningar om stöd till hästverksamhet av olika slag. Men för dem, och för alla andra som söker stöd, gäller att verksamheten ska vara större än en hobby. En annan förutsättning för att beviljas

stöd är att den sökande har gjort en affärsplan. Det ska framgå att affärsidén kan utvecklas, bli lönsam och skapa sysselsättning. Man kanske inte kan leva på den från början, men på sikt ska den ge en rimlig inkomst.

– Många börjar i liten skala och bygger upp sin verksamhet sakta men säkert. Det är ofta kvinnor som står bakom turism- och mikroföretag, säger Eva Olsson.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län har varit bra på att informera om landsbygdsstödet, särskilt det som inte vänder sig direkt till jordbrukarna. Idéseminarier med spännande föreläsare för bland annat turistföretagare har varit ett sätt att nå ut.

– Vi har till exempel haft ett seminarium om måltidsturism och ett om hur man säljer sin turistverksamhet i utlandet. Utländska turister vill till exempel ha god standard på boendet. Det ska vara rum med egen dusch och toalett, säger Eva Olsson.

Att få stå och fiska vid en sjö och ha den nästan för sig själv, bo exklusivt och få äta god mat – det är särskilt populärt bland europeiska turister. Äventyrsturism med nattvandringar, historieberättande och lägereldar lockar både svenska och utländska besökare. Hummersafari och sälsafari längs västkusten är andra dragplåster.

Storleken på ansökningarna ligger från några tiotusenlappar till maxbeloppet som oftast är 500 000 kronor. Stödet uppgår till mellan 25 och 30 procent av den faktiska investeringen för byggnader och utrustning – som ska vara nya. Inköp av befintliga byggnader eller begagnad utrustning berättigar inte till stöd.

Sedan 2007 har ett 100-tal turistföretag ansökt om stöd.

– Hittills har bara ett fåtal turistföretag fått avslag på

Ove Konradsson,
landsbygds-
direktör

Eva Olsson,
verksamhetsledare

*Sagokompaniet på Rossön, södra Orust, arbetar med upplevelsebase-
rad personalutveckling och utbild-
ning. Här är Maria Rossövik i full
färd med att berätta en historia vid
elden.*

Foto Sagokompaniet

I tider med finanskris och
lågkonjunktur kan landsbygds-
programmet bli en språngbräda
mot bättre tider.

sina ansökningar. Många är ju väl etablerade och funge-
rande verksamheter som vill utvecklas, säger Eva Olsson.

I tider med finanskris och lågkonjunktur kan lands-
bygdsprogrammet bli en språngbräda mot bättre tider,
tror landsbygdsdirektör Ove Konradsson:

– De företagare på landsbygden som investerar de när-
maste åren satsar sannolikt klokt. När byggmarknaden
är iskall finns synnerligen goda möjligheter för den som
investerar i turism, livsmedel, jordbruk och bioenergi att
göra en riktigt bra affär.

– För landsbygdsföretagarna kan lågkonjunkturen
till och med ses som en möjlighet eftersom allt fler väl-
jer att fira sin semester på hemmaplan, påpekar Ove
Konradsson.

Fakta om landsbygdsprogrammet

Under 2007 godkände EU-kommissionen regering-
ens förslag till ett nytt landsbygdsprogram. Det ligger
till grund för hur svenska myndigheter ska arbeta för
landsbygdens utveckling 2007–2013. Länsstyrelsen i
Västra Götaland har utarbetat en genomförandestrategi
för landsbygdsprogrammet där visionen är "En levande
landsbygd i hela länet". Programmet ska främja syssel-
sättning, företagande och tillväxt med särskilt fokus på
kvinnors möjligheter på landsbygden. Dessutom utökas
landsbygdsprogrammet med ytterligare satsningar.

Både katter och kor kontrolleras av Länsstyrelsen

Mer effektiva och likvärdiga djurskyddskontroller. Det är ett av syftena med att länsstyrelserna sedan 1 januari 2009 ansvarar för den direkta kontrollen av djurskyddet som tidigare låg på kommunerna.

Vid årsskiftet gick alltså både ansvar för djurskyddskontrollerna och den personal som ville fortsätta som djurskyddskontrollanter över till länsstyrelserna. Inom Länsstyrelsen Västra Götalands län arbetar landsbygdsenhetens kontrollsektion och veterinärenheten tillsammans med djurskyddskontrollerna.

– Vi är ju ute hos lantbrukarna i en mängd olika ärenden så vi tog över den del som är kontroll av lantbrukets djur, säger Anders Lind, chef för kontrollsektionen.

Övrig kontroll, över till exempel sällskapsdjur, djurparker och andra verksamheter där djur är inblandade, svarar veterinärenheten för. Kontrollanterna arbetar nära tillsammans och är stationerade i Uddevalla, Skara, Göteborg och Borås. När alla tjänster är tillsatta kommer 26 personer att arbeta med djurskyddskontroller i Västra Götalands län.

Djurskyddskontrollerna görs både som rutinkontroller och efter anmälningar om att djur far illa. Veterinärenhetens kontroller sker ofta efter anmälningar.

Foto Lotta Karlsson

– När djur far illa är det ofta orsaker bakom som missbruk eller sjukdom. Därför är det viktigt att djurskyddskontrollanterna är bra på att kommunicera med människor, säger Robert ter Horst, chef för Länsstyrelsens veterinärenhet.

En stor del av djurskyddskontrollerna i lantbruket kommer att ske samtidigt med andra kontroller. Ambitionen är en gård – ett besök. Tanken är att de som på sommaren arbetat med att kontrollera EU-stöd ska arbeta med djurskyddskontroller på vintern.

– Vi vet att det finns risk för att djur har det sämre på vintern när de är stallade och därför vill vi ha en intensivare kontrollverksamhet på vintern, säger Anders Lind.

Veterinärenheten har huvudansvaret för samordningen av och kvaliteten på Länsstyrelsens djurskyddskontroller. I det ingår den gemensamma utbildningen för länets alla djurskyddskontrollanter.

– Tidigare kunde bedömningarna variera beroende på vilken kommun som djurhållaren fanns i. Nu ska bedömningarna vara likvärdiga och bygga på en gemensam syn, betonar Robert ter Horst.

Robert ter Horst,
chef för veterinär-
enheten

Anders Lind,
chef för kontroll-
sektionen

Mänskliga rättigheter – en naturlig del i Länsstyrelsens vardag

En lärare kan sägas arbeta med rätten till utbildning och en sjuksköterska med rätten till hälsovård.

Genom att ha ett rättighetsperspektiv på sitt uppdrag, blir servicen till medborgarna mer jämlik. Därför är de mänskliga rättigheterna också grunden för länsstyrelsens arbete.

Alla länsstyrelser ska ha FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna från 1948 som utgångspunkt för sitt arbete. Det har regeringen beslutat. I praktiken handlar det om att bemötande och förhållningssätt i alla sammanhang ska genomsyras av alla människors lika värde.

– I rollen som statstjänsteman är man alltid i en maktposition. Det är oerhört viktigt att vara medveten om det i mötet med medborgarna eller när ett ärende handläggs, säger Mathias Wahlsten-Sjöberg, integrationsutvecklare vid integrations- och jämställdhetsenheten.

För att skapa en ökad kunskap om de mänskliga rättigheterna och hur de faktiskt griper in i det dagliga arbetet hos varje enskild tjänsteman på Länsstyrelsen, ska alla anställda få en heldags utbildning i mänskliga rättigheter. Det handlar exempelvis om allt från bemötande i samband med en tillsyn, till hur tillgängliga lokalerna är när man ordnar en konferens.

– Vi skriver också många remissvar på en mängd olika frågor och även där ska mänskliga rättigheterna belysas och beaktas, påpekar Mathias Wahlsten-Sjöberg.

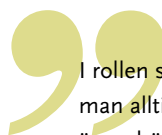
Utbildningen ska ge varje tjänsteman möjligheten att resonera om hur de mänskliga rättigheterna avspeglas i det egna arbetet. Den ska också kunna byggas på med ytterligare steg.

Genom att betona rättighetsperspektivet lämnar man

delvis den gamla myndighetsrollen och de kollektiva lösningarna bakom sig. I stället ska den enskilda individen stå i fokus vilket ökar möjligheten att hitta lösningar som tar hänsyn till individen och till mångfalden i samhället. På så sätt kan också strukturella ojämlikheter och maktförhållanden komma i dagen och därmed blir de lättare att motverka.

Länsstyrelserna utvecklar också en gemensam antidiskrimineringsstrategi som ska prägla organisation, verksamheter och förhållningssätt.

– Antidiskriminering handlar om det vi absolut inte får göra, medan mänskliga rättigheter lyfter fram vad vi också ska göra, säger Mathias Wahlsten-Sjöberg.

I rollen som statstjänsteman är man alltid i en maktposition. Det är oerhört viktigt att vara medveten om det i mötet med medborgarna eller när ett ärende handläggs.

*Mathias Wahlsten-Sjöberg,
integrationsutvecklare*

Bred samverkan i arbetet mot våld i nära relationer

Mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution och människohandel för sexuella ändamål är tre exempel på våld i nära relationer.

För att motverka våld i nära relationer arbetar Länsstyrelsen bland annat med utbildningsinsatser, fördelning av medel och tillsyn. Genom bred samverkan ska kunskapen öka och åtgärderna mot våldet bli mer effektiva.

Våld och övergrepp mot kvinnor och barn drabbar förstas framför allt de personer som blir utsatta, men är också ett mycket allvarligt samhällsproblem. Vissa grupper är mer utsatta än andra, till exempel kvinnor med funktionsnedsättningar, som befinner sig i missbruk eller är hemlösa. Våld förekommer även i samkönade relationer och där kan det även finnas inslag av hedersrelaterat förtryck.

– Fördelen med samlingsbegreppet ”Våld i nära relationer” är att vi kan jobba brett. Gränserna mellan de olika kategorierna är flytande, säger Boel Kristiansson, jämställdhetshandläggare på integrations- och jämställdhetsenheten.

Enheten har i uppdrag att samordna Länsstyrelsens arbete med våld i nära relationer, att verka för att samverkan sker i länet och att kunskap sprids. Bland annat finns en regional samverkansgrupp med företrädare för länets myndigheter och organisationer som leds av landshövdingen. En

regional webbplats, www.valdinaraerrelationer.se, byggs upp i samarbete med Västra Götalandsregionens kompetenscentrum om våld i nära relationer (VKV) och Göteborgsregionens Dialoga relationsvåldcentrum.

Dessutom ordnas utbildningar och konferenser för att öka medvetenheten kring frågorna. En spetskompetensutbildning om hedersrelaterat våld för anställda inom socialtjänst, skola samt hälso- och sjukvård är inne på sin tredje omgång.

I februari 2009 hölls ett uppmärksamma seminarium om trafficking. De inbjudna var chefer inom hotell-, taxi-, restaurang- och turistnäringarna.

– För Länsstyrelsen är det en helt ny målgrupp. Anledningen är att dessa aktörer kan komma i kontakt med prostitution och människohandel i sitt arbete, säger Sophie Nilsson, projektledare.

Polisens traffickinggrupp medverkade och intresset från deltagarna var stort. Det polisen kunde berätta var inte främmande för dem på något sätt. Flera ville veta hur de ska agera och fick både svar på frågor och tips från polisen.

– Vi kommer att arrangera fler seminarier och utbildningar för de anställda inom samma näringar. Den här gången var det framför allt aktörer från Göteborgsområdet som deltog, trots att vi riktat oss till hela Västra Götalands län, säger Sophie Nilsson.

Boel Kristiansson,
jämställdhets-
handläggare

Sophie Nilsson,
projektledare

Lena Landén Jonas,
socialkonsulent

Mikael Thörn,
socialkonsulent

Förutom att främja samverkan och sprida kunskap har Länsstyrelsen i uppdrag att fördela utvecklingsmedel för olika projekt inom området våld i nära relationer. Socialenheten handlägger kommunernas ansökningar om att förstärka stödet till våldsutsatta kvinnor och barn. Det handlar till exempel om stöd till kvinnojouurer och brottsofferjouurer, utbildning och samordnartjänster där flera kommuner samarbetar kring de här frågorna.

– Vi fördelade cirka 18 miljoner förra året och lika mycket ska fördelas i år. Intresset är stort och så gott som alla kommuner i länet ansökte om utvecklingsmedel under 2008, säger Lena Landén Jonas, socialkonsulent.

Länsstyrelsen har också i uppdrag att genomföra en förstärkt tillsyn av kommunernas arbete med våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld. Det är en nationell tillsyn som gjorts i 80 kommuner i hela landet. Fyra stadsdelar i Göteborg och fem kommuner har fått besök av Länsstyrelsens socialkonsulenter. Tillsynen har bland annat handlat om hur socialtjänsten uppmärksammar våld mot kvinnor med funktionshinder och äldre kvinnor.

– Vi hade en hypotes om att kommunerna inte är lika duktiga på att hantera våld i nära relationer inom äldre- och handikappomsorgen och det visade sig stämma rätt bra, säger Mikael Thörn, socialkonsulent.

Stoppa trafficking var rubriken på konferensen riktad till chefer inom hotell-, taxi- och restaurangnäringen som hölls i februari 2009.

Men överlag är kommunerna aktiva och angelägna om att få ett väl fungerande arbete mot våld i nära relationer och tar gärna hjälp av Länsstyrelsen.

– Besluten från tillsynerna finns på vår webbplats och tanken är att kommunerna i länet ska kunna lära av varandra, säger Lena Landén Jonas.

”Våld i nära relationer”. Regeringens *Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer* (Skr. 2007/08:39) samt *Handlingsplan mot prostitution och handel med människor för sexuella ändamål* (Skr. 2007/08:167) ligger till grund för Länsstyrelsens uppdrag gällande våld i nära relationer. Våld i nära relationer är ett paraplybegrepp. Att ha en nära relation betyder här att offret på något sätt är bekant med eller står i ett beroendeförhållande till förövaren. Så kallade hatbrott eller det som brukar kallas gatuvåld ingår inte.

Tillstånd för tävling på väg

Säkerheten är a och o när väg eller terräng ska användas för tävlingar med fordon.

– Arrangören måste visa att det finns ett "säkerhetstänk" i organisationen, säger Pernilla Bertilsson, sektionschef på rättsenheten.

För att få arrangera tävling på väg med bilar, cyklar, motorcyklar, mopeder eller andra fordon krävs tillstånd från Länsstyrelsen. Minst två månader innan tävlingen äger rum, i vissa fall tre, måste ansökan ha kommit in.

– Vi prövar ansökan mot trafikförordningen och Länsstyrelsen utgår från en helhetsbedömning i sin handläggning. Det kan innebära att andra förordningar, lagar eller vägledande praxis kan användas, säger Pernilla Bertilsson.

Länsstyrelsen inhämtar synpunkter på ansökan från Vägverket, Polismyndigheten och berörd kommun. I vissa fall arrangeras tävling i känslig terräng. Då kan även Länsstyrelsens naturvårdsenhet och/eller kulturmiljöenhet vara delaktiga i beslutet.

De villkor som gäller för att få arrangera tävlingen skrivs in i tillståndet. Arrangören måste se till att uppfylla villkoren och det kan till exempel handla om skyltning, säkerhetsåtgärder för att minimera riskerna för utomstående, hantering av eventuellt miljöfarliga ämnen, tillgång till sjukvårdskunnig personal med mera.

Ett beslut av Länsstyrelsen om tävling på väg kan innebära en lokal trafikföreskrift som gäller under en begränsad tid.

Pernilla Bertilsson,
sektionschef/länsjurist,
rättsenheten

Länsstyrelsen – en

Länsstyrelsen är en myndighet i ständig förändring. Nya uppdrag tillkommer, andra försvinner. Så har det alltid varit, men förändringstakten har ökat markant på senare år.

Var ska Länsstyrelsen befinna sig år 2012? Med tanke på de förändringar vi måste vara beredda att möta – eller själva tar initiativ till – så är detta en väsentlig fråga för Länsstyrelsen i Västra Götalands län. Vi har formulerat svaret på den frågan, genom att ta fram en vision, ett antal mål och strategier för år 2012. Vi har genomfört ett omfattande arbete under 2008, där dialogen mellan medarbetare och chefer har varit en viktig del.

Kring årsskiftet 2008–2009 har processen fortsatt, att skapa delaktighet i planeringen för det nya verksamhetsåret. Varje enhet definierar i sin plan hur man ska bidra till att målen nås och visionen uppfylls.

Nationell IT-enhet med säte i Västra Götaland. Regeringen har beslutat att från 2009 ska landets 21 länsstyrelser ha en gemensam IT-organisation. Länsstyrelsen i Västra Götalands län fick uppdraget att vara huvudman för den gemensamma IT-enheten. Verksamheten finns på 24 orter, från Malmö i söder till Luleå i norr. Uppdraget är att leverera ett effektivt IT-stöd till länsstyrelsernas 6 500 användare.

Kraven på likformig service och hög effektivitet ökar och det leder till att fler gemensamma lösningar etableras i länsstyrelsevärlden. Under 2009 gäller detta även lönehantering och ekonomiadministration, uppdrag som tillfallit länsstyrelserna i Kronoberg respektive Örebro.

myndighet i takt med tiden

Den 1 september 2008 samlades all personal för att diskutera Länsstyrelsens uppdrag fram till 2012.

Två uppdrag kommer att lämna Länsstyrelsen vid årsskiftet 2009–2010. Det gäller tillsyn av socialtjänsten, där Länsstyrelsen bland annat granskar äldreomsorg, vård av barn och ungdom samt missbruksvård. Från 2010 förs verksamheten över till Socialstyrelsens sex regionala tillsynsenheter. Trots denna förlust måste Länsstyrelsen försöka att behålla det sociala perspektivet i samhällsbyggnadsprocessen och i vårt uppdrag att sammanväga olika intressen.

Även hanteringen av körkortstillstånd och yrkestrafikfrågor, det vill säga hela vår trafikenhet, lämnar Länsstyrelsen 2010. Verksamheten flyttas till den nya Transportstyrelsen. Lyckligtvis hamnar två av Transportstyrelsens sam-

manlagt åtta regionala kontor i länet. En körkortsenhet med ett femtiotal tjänster placeras i Mariestad och yrkestrafikfrågor ska handläggas av drygt tio personer i Göteborg. En bra lösning med tanke på arbetsmarknadsläget, inte minst i Skaraborg.

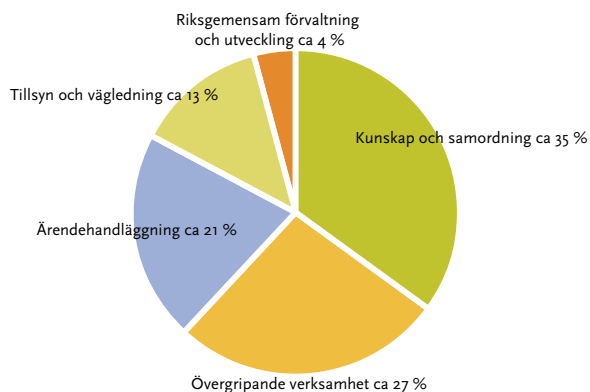
Utvecklingen lär oss att Länsstyrelsen ständigt måste utveckla sin verksamhet och sin kompetens för att uppfylla nya krav från medborgare och uppdragsgivare.

Göran Bengtsson
Länsöverdirektör

Länsstyrelsen 2008 i siffror

Länsstyrelsens kostnader 2008 uppgick till 579,7 miljoner kronor. Diagrammet visar hur kostnaderna fördelar sig mellan Länsstyrelsens olika verksamhetsområden.

Länsstyrelsen beslutade i sammanlagt 198 632 ärenden under 2008.

195 092 ärenden kom in under året.

1 779 ärenden överklagades, varav 185 (10,4 procent) ändrades i högre instans.

Störst volymer finns inom trafikområdet: 103 925 ärenden avgjordes som handlade om körkort eller trafikföreskrifter. 15 168 gällde körkortsingripanden.

Lantbruksärenden är det andra stora området, med 55 849 beslutade ärenden under året.

Länsstyrelsen använde 624 årsarbetskrafter 2008, fördelat på i genomsnitt 723 anställda.

Könsfördelning	Kvinnor	Män
Medarbetare (%)	61	39
Chefer (%)		
Ledningsgrupp	43	57
Samtliga chefer	42	58

Frisknärvaro (ingen sjukdag under kalenderåret, %)	2008	2007
	57	57

Sjukfrånvaro (%)	Totalt	Kvinnor	Män
2008	4,1	5,1	2,6
2007	4,8	5,8	3,2

Personalomsättning	10 procent
--------------------	------------

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN